

Sygn. akt I USK 302/21

POSTANOWIENIE

Dnia 25 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania J. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w P.
o podleganie ustawodawstwu polskiemu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 listopada 2021 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 6 października 2020 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 6 października 2020 r., oddalił apelację J. P. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 11 lipca 2019 r., oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w P., z dnia 8 grudnia 2017 r., stwierdzającej, że J. P. podlega ustawodawstwu polskiemu w okresie od 6 maja 2014 r.

W sprawie ustalono, że J. P. prowadził na terytorium Polski pozarolniczą działalność gospodarczą i jednocześnie został zgłoszony do ubezpieczenia brytyjskiego, jako pracownik najemny.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w P. zwracał się do brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej z prośbą o ustalenie czy J. P. faktycznie świadczy pracę na terenie Wielkiej Brytanii, a jeżeli tak, to w jakim okresie jest zgłoszony do ubezpieczeń społecznych z tego tytułu. H. pismem z dnia 24 lutego 2016 r. poinformowało, że nie ma możliwości ustalenia brytyjskiego ustawodawstwa w sytuacji J. P. i w związku z powyższym podlega on w zakresie ubezpieczeń ustawodawstwu polskiemu.

Sąd Apelacyjny uznał, że prowadzona przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych współpraca z organem brytyjskim, dotycząca wyjaśnienia, czy z tytułu nawiązanego z firmą brytyjską stosunku pracy wnioskodawca podlegał ubezpieczeniom społecznym od 6 maja 2014 r., nie przyniosła potwierdzenia tej tezy. Brytyjska instytucja ubezpieczeniowa odmówiła ostatecznie wydania w tym wypadku formularza A1 i poświadczenia o zastosowaniu ustawodawstwa brytyjskiego. Wskazane wyżej okoliczności są, w ocenie Sądu Apelacyjnego, w zupełności wystarczające dla rozstrzygnięcia sprawy przy uwzględnieniu najistotniejszych zasad, na których opiera się rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Sąd Apelacyjny zwrócił również uwagę, że powołany przez apelującego wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013 r. dotyczył sytuacji, w której organ rentowy nie wyczerpał procedury przy ustalaniu właściwego ustawodawstwa, to jest nie ustalił tymczasowo właściwego ustawodawstwa, skutkiem czego instytucja ubezpieczeniowa innego państwa nie mogła odnieść się do stanowiska polskiego organu ubezpieczeniowego w dwumiesięcznym terminie.

Skargę kasacyjną wniósł pełnomocnik ubezpieczonego, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. We wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania wskazał na istotną rozbieżność między zaskarżonym orzeczeniem Sądu Apelacyjnego oraz ugruntowaną linią orzecznictwa w przedmiocie podlegania ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania oraz zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Nie można się zgodzić ze skarżącym, że istnieje rozbieżność między orzeczeniem Sądu Apelacyjnego a ugruntowaną linią orzecniczą w przedmiocie podlegania ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych, choćby z tego względu, że przywołuje on w uzasadnieniu wniosku jeden, wcześniej powoływany już w apelacji, wyrok Sądu Najwyższego, do którego odniósł się Sąd Apelacyjny.

W przypadku, gdy przedmiotem decyzji organu rentowego jest ustalenie właściwego ustawodawstwa w trybie art. 16 rozporządzenia nr 987/2009, w orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtował się pogląd, że musi być ona zwieńczeniem prawidłowo przeprowadzonej procedury dialogu i koncyliacji między państwami członkowskimi. Tym samym istotą sprawy w postępowaniu prowadzonym z odwołania od takich decyzji jest kontrola wykonania przez organ rentowy wymaganej procedury (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 września 2016 r., I UZ 13/16, LEX nr 2139243; z 27 września 2016 r., I UZ 14/16, LEX 2153430; z 23 listopada 2016 r., I UZ 48/16, LEX nr 2203530; z 6 marca 2018 r., II UK 192/17, LEX nr 2488069).

Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 9 września 2020 r., III UZP 4/18 (LEX nr 3048733), stwierdził, że nie dochodzi do „nierozpoznania istoty sprawy” w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 477^{14a} k.p.c. w sytuacji, gdy w toku postępowania sądowego w sprawie o podleganie obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu uchylona zostaje decyzja wydana przez organ rentowy innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej w przedmiocie niepodlegania ubezpieczeniu społecznemu w tym państwie.

Z kolei w wyroku Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12 (OSNP 2014 nr 3, poz. 47) przyjęto, że nie jest dopuszczalna ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie

właściwego ustawodawstwa, ponieważ stwierdzenia spełnienia warunków ubezpieczenia społecznego w systemie prawnym państwa wykonywania pracy podlegającym koordynacji na podstawie rozporządzenia nr 883/2004 dokonują organy właściwe do stosowania tego prawa. Oznacza to, że polski organ rentowy (jako instytucja właściwa według miejsca zamieszkania wnioskodawcy) nie ma kompetencji do oceny spełnienia warunków objęcia wnioskodawcy ubezpieczeniem społecznym w innym państwie członkowskim z tytułu wykonywania tam pracy najemnej. Wynika z tego, że do organu rentowego należy przede wszystkim ustalenie (w trybie i sposób przewidziany w art. 16 rozporządzenia nr 987/2009), czy osoba uprawniona podlega ubezpieczeniu społecznemu w innym państwie członkowskim (państwie, gdzie wykonywana jest praca najemna). Jeżeli organ rentowy poweźmie wątpliwości, co do ważności stosunku prawnego będącego podstawą objęcia tytułem ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim w ramach postępowania w przedmiocie ustalenia ustawodawstwa właściwego, to nie może samodzielnie przesądzać tej kwestii, lecz musi wyczerpać formalny tryb ustalania właściwego ustawodawstwa przewidziany w art. 16 rozporządzenia nr 987/2009 (por. K. Ślęzak: Podleganie ubezpieczeniu społecznemu w przypadku jednoczesnego wykonywania pracy i prowadzenia działalności gospodarczej na terytorium przynajmniej dwóch państw członkowskich UE, *Praca i Zabezpieczenie Społeczne* 2012 nr 11, s. 33).

Ocena, czy została wyczerpana wymagana przez art. 16 ust. 4 rozporządzenia nr 987/2009 procedura współdziałania, wymaga w pierwszej kolejności jednoznacznych ustaleń faktycznych co do treści pism wymienianych pomiędzy właściwymi instytucjami. Sąd Najwyższy w postanowieniu z 27 września 2016 r., I UZ 14/16 (LEX nr 2153430) wskazał, że wyznaczone zakresem art. 16 ust. 4 rozporządzenia nr 987/2009 obowiązki instytucji właściwej miejsca świadczenia pracy sprowadzają się jednak do udzielenia (także z własnej inicjatywy) stosownych wyjaśnień i przedstawienia swojego stanowiska (opinii) odnośnie do ustawodawstwa właściwego. Przepisy rozporządzenia wykonawczego, ani też Decyzja nr A1 z dnia 12 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia procedury dialogu i koncyliacji w zakresie ważności dokumentów, określenia ustawodawstwa właściwego oraz udzielania świadczeń na mocy rozporządzenia Parlamentu

Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 (Dz.Urz. UE nr C 106/1; dalej decyzja nr A1) nie stawiają w tym zakresie żadnych wymagań formalnych, w szczególności nie wymaga się wydania przez instytucję właściwą miejsca wykonywania pracy najemnej formalnej decyzji w indywidualnej sprawie. Opinia ta może przybrać postać pisma (informacji), stąd dla oceny, czy przedstawione w nim stanowisko ma zastosowanie do indywidualnej sytuacji zainteresowanego występującego z wnioskiem o ustalenie ustawodawstwa, ważna jest jego treść. Jeśli tak jak w niniejszej sprawie w informacji instytucja brytyjska podaje, że „nabrała wątpliwości co do wykonywania przez odwołującego się pracy na terenie Wielkiej Brytanii”, a następnie pismem z dnia 24 lutego 2016 r. poinformowała, że nie ma możliwości ustalenia brytyjskiego ustawodawstwa w sytuacji J. P. i w związku z powyższym podlega on w zakresie ubezpieczeń ustawodawstwu polskiemu – jest to równoznaczne z wyrażeniem stanowiska odnośnie do braku tytułu do podlegania pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu Wielkiej Brytanii, a w konsekwencji stanowiska o braku konkurencji tytułów ubezpieczenia w rozumieniu art. 11 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004.

W takiej sytuacji Zakład Ubezpieczeń Społecznych, wydając decyzję o ustaleniu ustawodawstwa polskiego, nie dokonuje nieuprawnionej, „samodzielnej” oceny (w tym istnienia) stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia zainteresowanego w Wielkiej Brytanii, ale jedynie uwzględnia stanowisko instytucji właściwej.

Ustawodawca unijny nie przewidział szczególnej formy co do porozumienia, o którym mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia 987/2009. Zatem „wspólnie porozumienie” może polegać na: poinformowaniu przez instytucję właściwą miejsca świadczenia pracy najemnej o swoim stanowisku odnośnie do nieistnienia ważnego tytułu do ubezpieczenia społecznego na terytorium jej państwa; wydaniu przez instytucję właściwą miejsca zamieszkania decyzji w indywidualnej sprawie (o charakterze tymczasowym - w trybie art. 16 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009) o stosowaniu ustawodawstwa krajowego i zaakceptowaniu tej decyzji przez instytucję właściwą miejsca świadczenia pracy przez niewniesienie zastrzeżeń - art. 16 ust. 3 *in fine* rozporządzenia nr 987/2009 (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 listopada 2016 r., I UZ 48/16, LEX nr 2203530).

Mając na uwadze motywy przedstawione powyżej, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji stosownie do art. 398⁹ § 2 k.p.c.